

UvA-DARE (Digital Academic Repository)

De langstlevende echtgenoot : een vergelijking van de positie van de langstlevende echtgenoot in het Marron-erfrecht met de positie van de langstlevende in het Caraïbisch en het Surinaams erfrecht

Veira, M.A.

Publication date
2006

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):

Veira, M. A. (2006). *De langstlevende echtgenoot : een vergelijking van de positie van de langstlevende echtgenoot in het Marron-erfrecht met de positie van de langstlevende in het Caraïbisch en het Surinaams erfrecht*. Wolf Legal Publishers.

General rights

It is not permitted to download or to forward/distribute the text or part of it without the consent of the author(s) and/or copyright holder(s), other than for strictly personal, individual use, unless the work is under an open content license (like Creative Commons).

Disclaimer/Complaints regulations

If you believe that digital publication of certain material infringes any of your rights or (privacy) interests, please let the Library know, stating your reasons. In case of a legitimate complaint, the Library will make the material inaccessible and/or remove it from the website. Please Ask the Library: <https://uba.uva.nl/en/contact>, or a letter to: Library of the University of Amsterdam, Secretariat, Singel 425, 1012 WP Amsterdam, The Netherlands. You will be contacted as soon as possible.

Hoofdstuk 10

Evaluatie

§ 1 INLEIDING

Bij de evaluatie van de gevonden overeenkomsten en verschillen is het eerste dat opvalt het feit dat het Marron-erfrecht, het Caraïbsch erfrecht en het Surinaams erfrecht drie afstammingsystemen in zich herbergen die totaal verschillende uitgangspunten hebben. Vrouwen leven over het algemeen langer dan mannen, waardoor achter de gedachte van een goede vermogensrechtelijke positie van de langstlevende echtgenoot, de gedachte van het verzorgd achterlaten van de vrouw schuil gaat. De Marrons gaan ervan uit dat vrouwen niet gelijk zijn aan mannen. Dit is niet vreemd daar elke sekse zowel in westerse als in niet westerse samenlevingen haar eigen status en haar eigen taak heeft, waardoor ze een natuurlijke aanvulling vormt voor de eenzijdigheid van de andere sekse, hetgeen allereerst een kwestie van aanleg is.⁴³⁷ De autoriteitslijn ligt vanwege het verschil tussen man en vrouw volgens de Marrons daarom volledig bij de man. Het is nodig een onderscheid te maken tussen macht en autoriteit. Macht kan gedefinieerd worden als de mogelijkheid om anderen te laten doen wat men wil; autoriteit kan gedefinieerd worden als de legitimiteit voor de macht over de maatschappij. Vele vrouwen in alle maatschappijen waren machtig als gevolg van persoonlijke factoren en andere karakteristieken. Het is waarschijnlijk dat vrouwen een zekere graad van macht verkrijgen door het netwerk van mensen die zij beïnvloeden. Toch hebben relatief weinig vrouwen autoriteit.⁴³⁸

De vraag rees of de Marron-vrouw op basis van haar geslacht gediscrimineerd wordt. Het leek mij nodig op deze vraag een antwoord te zoeken vanwege het feit dat gebleken is dat ook in Suriname de autoriteit in handen van vooral mannen ligt. Voor de opgemerkte knelpunten bij de acceptatie van het Marron-erfrecht worden daarna enkele aanbevelingen gedaan. Verder is, in het kader van conservering van de cultuur van de inheemse en tribale volken gedacht aan regels waardoor die cultuur en met name het erfrechtelijk systeem van de Marrons en Inheemsen behouden kan worden. Er wordt geëindigd met een voorstel hiertoe.

§ 2 GELIJKE RECHTEN VOOR MARRON-ECHTGENOTEN

A. Geschiedenis van de rechten van de Surinaamse gehuwde vrouw

In onderstaand stuk zal kort ingegaan worden op de wijze waarop de gehuwde Surinaamse vrouw haar plaats in het recht heeft verkregen. Hiervoor gaan we terug naar de tijd waarin de Germaanse voorvaders alleen de weerbare mannen als rechtssubject beschouwden. Vrouwen en kinderen die weerloos waren werden als zaken aangemerkt. Met de kerstening van de Germaanse volken werden vrouwen geleidelijk als persoon erkend. De vrouw werd partij bij het huwelijk en ze kreeg zeggenschap bij de keuze van haar echtgenoot. Wel had de vrouw als "mindere"

---

⁴³⁷ Gregorius 1965, p. 22.

⁴³⁸ Kessler 1976, p. 54.

van de man, bescherming nodig. Tussen de negende en de elfde eeuw is de bescherming van de vrouw in de vorm van voogdij door de man geleidelijk aan verdwenen. Terwijl de voogdij over de ongehuwde vrouw verdween, raakte de gehuwde vrouw steeds meer onder het gezag van haar man. Deze voogdij strekte zich uit tot de persoon en het vermogen van de vrouw. Het gezag over de persoon bracht de eis van gehoorzaamheid mee en een tuchtigingsrecht als sanctie. Het tuchtigingsrecht verdween aan het einde van de achttiende eeuw, maar de eis van gehoorzaamheid bleef. De macht van de man over het vermogen van de vrouw hield in dat hij het beheer en de beschikking had over haar goederen en die van de gemeenschap en het feit dat de vrouw onbekwaam was op te treden in rechten en onbekwaam was tot het sluiten van overeenkomsten. De man moest haar bijstaan of vertegenwoordigen ten processe en haar machtigen tot het aangaan van contracten. Als uitzonderingen op de handelingsonbekwaamheid van de gehuwde vrouw golden het aangaan van verbintenissen voor de gewone dagelijkse gang van het huishouden, het optreden van de vrouw als openbare koopvrouw en het verrichten van beheersdaden met betrekking tot eigen vermogen, indien de vrouw zich bij huwelijksvoorwaarden het beheer van eigen goederen had voorbehouden of dit beheer na scheiding van goederen of scheiding van tafel en bed had teruggekregen. Toen Nederland in 1811 bij Frankrijk ingelijfd werd, werd de Code Civil van kracht. Daardoor verbeterde de rechtspositie van de gehuwde vrouw in zoverre dat niet meer gesproken werd van voogdij. In materieel opzichte veranderde er echter niet veel voor haar. Het nationale Nederlandse Burgerlijk Wetboek dat op 1 oktober 1838 in werking trad had de algehele gemeenschap van goederen als basis voor het huwelijksvermogensrecht terwijl dit stelsel in verschillende delen van Nederland praktisch geen rol speelde.⁴³⁹ De algehele gemeenschap van goederen is vanwege het concordantiebeginsel⁴⁴⁰ van Nederland door Suriname overgenomen bij de invoering van het BW in Suriname in 1869.⁴⁴¹ Dit stelsel is in beide landen (nog) steeds de grondslag voor het huwelijksgoederenregime, terwijl in het Marron-huwelijk er geen sprake is van gemeenschap van goederen.

B. De gemeenschap van goederen

In Suriname huwt men over het algemeen onder een gemeenschappelijk huwelijksgoederenregime. Dit in navolging van Nederland, dat zeker in Europa, het enige land is dat de algehele gemeenschap van goederen als wettelijk stelsel hanteert.⁴⁴² De andere landen waar dit stelsel traditioneel gold, te weten Portugal en Brazilië, gingen in respectievelijk 1966 en 1977 over tot afschaffing.⁴⁴³ Bij een huwelijk in

⁴³⁹ De Buijn Soons-Kleijn Huijgen Reinartz 1999, no. 1-2; Pauwels 1977, p. 28-32.

⁴⁴⁰ Artikel 48 van "Het Statuut voor het Koninkrijk der Nederlanden", G.B. 1954, no. 172.

⁴⁴¹ G.B. 1868, no. 14.

⁴⁴² In het door de Tweede Kamer van Nederland ingediend wetsvoorstel worden aanpassingen van het stelsel van de algehele gemeenschap van goederen voorgesteld die een beperking van de omvang van de gemeenschap van goederen inhouden evenals een wijziging van de bestuursregeling en een restcategorie van andere wijzigingen. Zie: Tweede Kamer der Staten-Generaal vergaderjaar 2002-2003, 28867 nr. 3, Wijziging van titels de titels 6, 7 en 8 van Boek 1 van het Burgerlijk Wetboek (aanpassing wettelijke gemeenschap van goederen).

⁴⁴³ Boele-Woelki 2001, p. VII.

(beperkte) gemeenschap van goederen moet er na de beëindiging een verdeling plaatsvinden.

Vanaf 27 november 1981⁴⁴⁴ begon voor boedelscheidingen bij een gemeenschap van goederen de vraag te spelen in hoeverre de pensioenrechten van de ene echtgenoot ook verrekend zouden moeten worden.⁴⁴⁵ In Nederland viel bij de algehele gemeenschap van goederen tot 1 mei 1995 de waarde van pensioenrechten in de gemeenschap van goederen.⁴⁴⁶ Bij uitsluiting van de gemeenschap van goederen bepaalde de Hoge Raad⁴⁴⁷ dat er geen pensioenverrekening bij uitsluiting van de gemeenschap van goederen hoefde plaats te vinden, onder meer met de overweging dat voor de verplichting van echtgenoten om elkaar het nodige te verschaffen na echtscheiding een eventuele verplichting tot het betalen van alimentatie in de plaats treedt.⁴⁴⁸ In Suriname geeft dit Nederlandse arrest, dat betrekking had op de uitsluiting van de gemeenschap van goederen echter het geldend recht weer voor wat betreft de pensioenverrekening bij echtscheiding ongeacht het huwelijksgoederenregime. De Surinaamse echtgenoot heeft wel recht op een nabestaandenpensioen ingeval het huwelijk door de dood eindigt. Mede hierdoor wordt in de behoefte tot verzorging van de langstlevende echtgenoot voorzien. Daarom ben ik op zoek gegaan naar de beginselen van de algehele gemeenschap van goederen.

In een symposium dat op 22 november 2000 in Nederland vanwege het Nederlandse Ministerie van Justitie werd gehouden, is gediscussieerd over een nieuw Nederlands wettelijk huwelijksgoederenstelsel. Een van de conclusies was dat de algehele gemeenschap van goederen goed past bij het gros van de Nederlandse echtelieden.⁴⁴⁹

Na dit symposium is er bij de Nederlandse Tweede Kamer een wetvoorstel ingediend tot wijziging van het huwelijksgoederenregime.⁴⁵⁰ De aanpassingen betreffen beperking van de omvang van de gemeenschap van goederen en wijziging van de bestuursregeling en een restcategorie van andere wijzigingen. Voordat dit ontwerp tot stand is gekomen zijn er studiedagen hierover gehouden met de verschillende beroepsgroepen en is er een Emancipatie Effect Rapportage verricht.⁴⁵¹

Een dergelijke discussie heeft in Suriname nog niet plaatsgehad. Het zou interessant zijn om na te gaan of na 30 jaren van onafhankelijkheid van Nederland de behoeften in de Surinaamse samenleving op dit vlak totaal verschillen van de Nederlandse.

De beginselen die het Surinaams en het Nederlands huwelijksgoederenregime beheersen, zijn beginselen die niet van toepassing zijn op de Marron samenleving.

⁴⁴⁴ HR 27 november 1981, NJ 1982, 503.

⁴⁴⁵ Van Gilst 1992, p. 59-60.

⁴⁴⁶ Van Mourik 1998, p. 211-216.

⁴⁴⁷ HR 5 oktober 1990, NJ 1991, 576 m.o. EAAL.

⁴⁴⁸ Pitlo/Van der Burght, Doek 2002, p. 109-110.

⁴⁴⁹ Reinhardt 2001, p. 89-92.

⁴⁵⁰ Tweede Kamer der Staten- Generaal vergaderjaar 2002-2003, 28 867 nr. 3, Wijziging van de titels 6, 7 en 8 van Boek 1 van het Burgerlijk Wetboek (aanpassing wettelijke gemeenschap van goederen).

⁴⁵¹ Tweede Kamer der Staten- Generaal vergaderjaar 2002-2003, 28 867 nr. 3, Wijziging van de titels 6, 7 en 8 van Boek 1 van het Burgerlijk Wetboek (aanpassing wettelijke gemeenschap van goederen). Memorie van toelichting p. 1-2, nr. 3.

Eerder is bijvoorbeeld reeds naar voren gekomen dat het in een matrilineaire samenleving niet de bedoeling is dat de solidariteit tussen echtgenoten sterk is, daar deze de positie van de echtgenoten naar hun matrilineaire verwanten toe kan verzwakken. Gezien het feit dat een huwelijk een relatief begrip is dat naar tijd en plaats verschilt,⁴⁵² kan het voorkomen dat er zelfs in één land meerdere huwelijks-wetten gelden met elk hun eigen aard. De huwelijkswetten die bijvoorbeeld in Nederlands-Indië op het tijdstip van de uitroeping van de Indonesische onafhankelijkheid golden, zijn in een vijftal categorieën onder te brengen waarvan het adathuwelijk er een is.⁴⁵³

Het feit dat vrijwel alle landen die de algehele gemeenschap van goederen als wettelijk huwelijksgoederenregime hadden hiervan zijn afgestapt, wekt bij mij de indruk dat dit stelsel over het algemeen toch niet het meest bevredigend is voor de mensen. De landen die afgestapt zijn van het stelsel van algehele gemeenschap van goederen of overgegaan zijn tot een ander huwelijksgoederenregime hebben wel voorzien in de behoefte tot verzorging van de langstlevende echtgenoot door haar aandeel in de nalatenschap van de echtgenoot bij te stellen. In Duitsland, Denemarken, Frankrijk, Italië, Engeland, Canada en Zwitserland bijvoorbeeld is door de wetwijzigingen de wisselwerking tussen de aanpassing van het huwelijksgoederenrecht en het wettelijk erfdeel van de langstlevende echtgenoot gebleken.⁴⁵⁴ In het Marron recht erven echtgenoten niet van elkaar en ontstaat er door het huwelijk geen gemeenschap van goederen. Aan de verzorgingsbehoefte van de vrouw wordt wel getoet gekomen. Het is de Marron-man (de echtgenoot of broer) die materieel voor de vrouw zorgt. De wederkerigheid van deze verplichting tot verzorging van echtgenoten naar elkaar toe zien de Marrons niet daar zij ervan uitgaan dat man en vrouw biologisch anders zijn en dus andere rechten en verplichtingen hebben.

§ 3 DISCRIMINATIE

A. Discriminatie op grond van geslacht

Het verschil in rechten en plichten van vrouwen en mannen berust dus volgens de Marrons op de biologische ongelijkheid die er is tussen mannen en vrouwen: vanwege de wijze waarop de Schepper hen gemaakt heeft is dit verschil er. Vanuit het Westers denken is de eerste vraag die hierbij opkomt: is er sprake van discriminatie van de vrouw op grond van haar geslacht? Om deze vraag te beantwoorden zal eerst de Surinaamse wetgeving bekeken worden betreffende discriminatie die formeel op de Marrons van toepassing is. Vervolgens zal de positie van de vrouw en de ontwikkeling daarvan in de Westerse wereld bekeken worden. Daarna zal het verbod van discriminatie onder de in stamverband levenden besproken worden, waarna tegen deze achtergronden een antwoord gegeven zal worden op de gestelde vraag.

⁴⁵² Henriquez 1977, p. 10.

⁴⁵³ Supriadi 1991, p. 37-49.

⁴⁵⁴ Parlementaire Geschiedenis Boek 4, p. XV- XVI.

B. Discriminatie en gelijkheid

Als gesproken wordt van discriminatie is de grondgedachte dat er sprake moet zijn van gelijkheid. De Universele Verklaring van de Rechten van de Mens, die geproclameerd is op 10 december 1948 door de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties kan worden gerekend tot een van de eerste internationale documenten waarin de gelijkheid van mannen en vrouwen was neergelegd. Deze verklaring is verder uitgewerkt in onder andere:

- Het Verdrag inzake Burger- en Politieke rechten (BUPO) is op 16 december 1966 in de Algemene vergadering van de Verenigde Naties⁴⁵⁵ aangenomen. Suriname is sinds 1976 partij bij dit verdrag. Artikel 26 van het Verdrag bevat een discriminatieverbod dat een rol speelt bij het afdwingen van gelijke behandeling:

"Allen zijn gelijk voor de wet en hebben zonder discriminatie aanspraak op gelijke bescherming door de wet. In dit verband verbiedt de wet discriminatie van welke aard ook en garandeert een ieder gelijke en doelmatige bescherming tegen discriminatie op welke grond ook, zoals ras, huidskleur, geslacht, taal, godsdienst, politieke of andere overtuiging, nationale of maatschappelijke afkomst, eigendom, geboorte of andere status."

Dit houdt in dat discriminatie op grond van het geslacht verboden wordt. Het discriminatieverbod van artikel 26 heeft een algemene strekking. Het is niet beperkt tot de in het verdrag zelf opgenomen rechten, maar strekt zich ook uit naar bijvoorbeeld economische, sociale en culturele rechten. Ook op andere rechtsgebieden speelt artikel 26 steeds vaker een rol als een algemene non-discriminatie norm waaraan in ieder geval alle overheidshandelen getoetst kan worden.⁴⁵⁶ Daarnaast lijkt deze bepaling met toenemend succes tussen particulieren onderling te kunnen worden ingeroepen.⁴⁵⁷

- In 1979 kwam het Verdrag inzake de Uitbanning van Alle Vormen van Discriminatie van Vrouwen tot stand. Het verdrag trad met terugwerkende kracht in 1993 in werking in Suriname.⁴⁵⁸ Suriname heeft geen enkel voorbehoud gemaakt ten aanzien van de inhoud van het verdrag. Het verdrag richt zich expliciet op de opheffing van de achterstelling van vrouwen. Artikel 1 van dit Verdrag omvat zowel directe als indirecte discriminatie:

"Onder discriminatie van vrouwen wordt verstaan elke vorm van onderscheid, uitsluiting of beperking op grond van geslacht, die tot gevolg of tot doel heeft de erkenning, het genot of de uitoefening door vrouwen van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden op politiek, economisch, sociaal of cultureel gebied, op het terrein van de burgerrechten of welk ander gebied dan ook, ongeacht hun huwelijkse staat, op de grondslag van gelijkheid van mannen en vrouwen aan te tasten of teniet te doen."

⁴⁵⁵ Dit is geschied ingevolge Resolutie 2200A (XXI) van de Verenigde Naties.

⁴⁵⁶ Holmaat & Loenen 1997, p. 37.

⁴⁵⁷ HR 7 mei 1993, AB 1993, 440.

⁴⁵⁸ Dit verdrag is op 1 maart 1993 door Suriname geratificeerd en in werking getreden op 31 maart 1993.

Artikel 8 lid 2 van de Surinaamse Grondwet richt zich op discriminatie:

"Allen die zich op het grondgebied van Suriname bevinden hebben gelijke aanspraak op bescherming van persoon en goederen. Niemand mag op grond van zijn geboorte, geslacht, ras, taal, godsdienst, afkomst, educatie, politieke overtuiging, economische positie of sociale omstandigheden of enige andere status gediscrimineerd worden."

De huwelijkske staat wordt expliciet als een verboden discriminatiegrond genoemd. Belangrijk hierbij is dat nagegaan moet worden of er sprake is van discriminatie door de overheid. Daarnaast is er een toetsingsverbod ten aanzien van wetten in formele zin⁴⁵⁹ en verder moet ook nog nagegaan worden in hoeverre artikel 8 lid 2 van de Surinaamse Grondwet horizontale werking heeft.

In de literatuur wordt gesteld dat de rechter ervan uit gaat dat dit grondrecht in meer of minder vergaande mate ook in het rechtsverkeer tussen burgers doorwerkt.⁴⁶⁰ De reikwijdte van het discriminatieartikel neergelegd in de grondwet kan beperkt worden door botsing met andere grondrechten bijvoorbeeld vrijheid van godsdienst en van onderwijs. De rechter gaat in zo'n geval dan bepalen welk grondrecht voorrang moet krijgen.⁴⁶¹

Er wordt een onderscheid gemaakt tussen formele gelijkheid en materiële gelijkheid. Formele gelijkheid kan omschreven worden als het recht dat voor iedereen hetzelfde moet zijn: alle mensen moeten dezelfde rechten en plichten hebben. Een materieel gelijkheidsbeginsel eist niet alleen dat gelijke gevallen gelijk behandeld worden, maar tevens dat ongelijke gevallen ongelijk worden behandeld naar de mate van het verschil.⁴⁶² Voordat verder ingegaan wordt op het gelijkheidsbeginsel zal een kort overzicht van het ontstaan van dit beginsel met betrekking tot de positie van de West-Europese en in het bijzonder de Surinaamse vrouw gegeven worden.

C. De ontwikkeling van het West-Europees gelijkheidsbegrip

In de Middeleeuwen waren er geen grondrechten zoals wij die nu kennen. Rechten in deze zin zijn pas vastgelegd in de declaraties en constituties die tijdens en na de Amerikaanse en Franse revoluties zijn opgesteld. In deze constituties golden de rechten niet voor vrouwen.⁴⁶³ Vrouwen worden in deze Middeleeuwen en de periode erna door de verschillende filosofen zoals onder andere Thomas van Aquino (1225-1274), Hobbes (1558-1679), Locke (1632-1704), Rousseau (1712-1778) en Kant (1724-1804) gezien als de mindere van de man. Aan het eind van de achttiende eeuw is een juridische discussie over constitutionele rechten van vrouwen uitgesloten. Zij worden door het recht beschouwd als minderjarigen die slechts in

⁴⁵⁹ Artikel 80 lid 2 Surinaamse grondwet: "De wetten zijn onschendbaar, behoudens het bepaalde in de artikelen 106, 137 en 144 lid 2 (van deze wet).

⁴⁶⁰ Holmaat & Loenen 1997, p. 47.

⁴⁶¹ Rb's-Gravenhage 7 september 2005, HA ZA 03-3396, LJN: AU 2091.

⁴⁶² Loenen 1992, p. 17-22; Kroes 1998, p. 13; Sloot 1986, p. 11.

⁴⁶³ Gunning 1991, p. 8.

gezinsverband gevoelens uitwisselen. Protesterende vrouwen werd hardhandig het zwijgen opgelegd, soms zelfs met de guillotine.⁴⁶⁴

In de tweehonderd jaar die in West-Europa begon met de Franse constitutie (1789) zijn er drie feministische golven van politiek activisme geweest (1789 - ±1850, 1850 - ±1920, 1920 - heden), waarvan de laatste golf nog voortduurt.

Ook in de laatste feministische golf stond gelijkberechting van man en vrouw centraal. Het besef is wel ontstaan dat gelijke rechten een geringe invloed hebben uitgeoefend op de hiërarchische sekseverhoudingen. De traditionele inferieure positie van de vrouw heeft volgens de derde golf feministen niets te maken met persoonlijke of natuurlijke tekortkomingen, maar met de politieke structuur van de samenleving, waarin alle vrouwen geacht worden in de eerste plaats huisvrouwen en moeders te zijn. Deze opgelegde rol beperkt de ontplooiingsmogelijkheden van de vrouwen, beperkt hun levensperspectief en maakt hun afhankelijk van mannen op een wijze die veel verder gaat dan een emotionele afhankelijkheid. Heteroseksuele relaties zijn daarom per definitie ongelijkwaardig. Gestreefd wordt naar niet alleen gelijkberechting, maar ook naar herwaardering van vrouwelijke waarden, teneinde materieel gelijke sekseverhoudingen te bewerkstelligen. Enerzijds blijkt gelijkheid het morele principe waarop vrouwen zich met succes beroepen om toegang tot de rechtsorde te krijgen. Anderzijds blijkt het juridische gelijkheidsprincipe vrouwen onvoldoende vrijheid te garanderen. Het juridische gelijkheidsbeginsel is ingebed in een masculiene dogmatiek en wordt toegepast binnen een rechtsorde die voornamelijk is gestructureerd volgens mannelijke en publieke normen en belangen.⁴⁶⁵

Deze pogingen van het feminisme hebben in de afgelopen 200 jaar in met name Nederland niet volledig het gewenste resultaat gehad, dus is er aan het eind van de 20^e eeuw een evaluatie gepleegd.⁴⁶⁶

Dit West-Europees gelijkheidsbegrip is van toepassing op de Surinaamse man en vrouw vanwege de overname van het Nederlands recht door Suriname. De Marrons zijn Surinamers en in die maatschappij zou dit gelijkheidsbegrip dus ook toegepast moeten worden. Het voorgaande overziend kan echter gesteld worden dat de implementatie van het non-discriminatie begrip op grond van sekse in West-Europa er niet toe heeft geleid dat er een daadwerkelijke gelijkheid tussen de sekse tot stand is gekomen. Daarom vind ik dat indien er volgens het West-Europees gelijkheidsbegrip in het Marron-huwelijk sprake is van discriminatie op grond van het geslacht, het model van West-Europa waarbij invulling is getracht te geven aan het gelijkheidsbegrip niet nagevolgd moeten worden door de Marrons. Een andere misschien beter passende manier om te kijken naar het vraagstuk van de (non) discriminatie op grond van het geslacht is door dit te brengen in het verband van het gelijkheidsbegrip van de in stamverband levenden, zoals de Marrons.

⁴⁶⁴ Gunning 1991, p. 281-292; Klostermann 1988, p. 133-151.

⁴⁶⁵ Pessers 1988, p. 193-203.

⁴⁶⁶ Holmaat 2000, p. 254-263.

D. De ontwikkeling van het gelijkheidsbegrip bij in stamverband levenden

De gelijkheid van seksen bij in stamverband levenden is pas in de jaren negentig van de twintigste eeuw aan de orde gekomen, omdat de bestudering van een stam niet de bestudering van het gedrag van individuen inhield. Het verschil tussen het gender-begrip in het westen en bij de in stamverband levenden is het feit dat het antropologisch gender-begrip als uitgangspunt de verschillen tussen de seksen hanteert, terwijl het westers gender-begrip uitgaat van de gelijkheid tussen de seksen.⁴⁶⁷ De ontwikkeling van de feministische antropologie heeft verschillende fasen doorlopen: eerst werd de mannelijke kracht ontdekt, daarna werden vrouwen zichtbaar gemaakt en tenslotte werd de noodzaak gezien van gelijkwaardige relaties als een basis voor vooruitgang.⁴⁶⁸ Daar deze tak van wetenschap vrij jong is, heeft zij zich nog niet uitgekristalliseerd.

Als gekeken wordt naar de ontwikkeling die het feminisme in het westen en bij de in stamverband levenden heeft doorgemaakt, wordt opgemerkt dat de uitgangspunten zeer van elkaar verschillen. Geconcludeerd kan worden dat aan de ene kant in elke samenleving mannen en vrouwen gelijke kansen moeten krijgen om zich te ontwikkelen en aan de andere kant de fysieke verschillen er wel toe mogen leiden dat er gediscrimineerd mag worden. Vrouwen moeten bijvoorbeeld vanwege het feit dat de belangen van hun kinderen nauw met hen verbonden zijn, op het gebied van zwangerschapsverlof meer ruimte krijgen dan mannen. Voor fysiek zware arbeid daarentegen mogen meer mannen dan vrouwen in dienst genomen worden.⁴⁶⁹ De betere financiële en maatschappelijke waardering van de zogenaamde mannenberoepen ten opzichte van de zogenaamde vrouwenberoepen⁴⁷⁰ is mijns inziens een issue waar wel aan gewerkt moet worden, om de behoefte aan verzorging van de langstlevende echtgenotes kleiner te maken. Het omhelzen van een meer op het resultaat gericht concept van non-discriminatie en gelijke behandeling betekent dat er een spanning kan ontstaan tussen het individueel recht om niet ongelijk behandeld te worden en de verplichting groepen, die de facto ongelijk zijn of in een ongelijke maatschappelijke positie verkeren, bijzondere sociale rechten te verlenen teneinde de facto gelijkheid te bewerkstelligen.⁴⁷¹

Toepassing van noch het Westerse gelijkheidsbegrip noch het gelijkheidsbegrip van in stam verband levenden is mijns inziens gepast om na te gaan of er in de Marron maatschappij sprake is van discriminatie op grond van het geslacht. De Marrons zelf vinden het gemaakte onderscheid in de rechten en verplichtingen van de echtgenoot en echtgenote gerechtvaardigd. Er is volgens hen dus geen sprake van discriminatie. Volgens het Westers gelijkheidsbegrip zou wel gesproken kunnen worden van discriminatie op grond van het geslacht daar de Marron-man meer dan één vrouw mag huwen en de Marron-vrouw niet met meer dan een man mag huwen.

⁴⁶⁷ In Nederland onderstreept de Algemene Wet Gelijke Behandeling (AWGB) dit.

⁴⁶⁸ Howell & Melhuus 1993, p. 38-53.

⁴⁶⁹ Art. 2 lid 2 sub a Algemene Wet Gelijke Behandeling (AWGB) bepaalt dat direct onderscheid op grond van geslacht is toegestaan in gevallen waarin de aard van het beroep bepalend is.

⁴⁷⁰ Zie ook: Van den Brink 2000, p. 1.

⁴⁷¹ Holtmaat 2000, p. 254.

De Marrons zijn Surinamers en strikt formeel is dit westers gelijkheidsbegrip, dat ook in de Surinaamse grondwet verankerd is, op hen van toepassing. Het westers gelijkheidsbegrip is formeel dus de norm die gehanteerd zou moeten worden. De werkelijkheid leert dat deze in stanverband levende mensen een andere werkelijkheid hebben dan zij (eerst de Nederlanders en later de andere Surinamers) die de norm op hen van toepassing hebben verklaard.

Concluderend wil ik stellen dat in de Marron maatschappij de gedachte over een ongerechtvaardigd onderscheid op grond van het geslacht niet leeft. Het westerse model om een eventuele discriminatie op te lossen, heeft voor het westen waar de gedachte aan discriminatie wel leefde, niet gewerkt. Er kan pas gewerkt worden aan vereffening van een ongerechtvaardigde ongelijkheid als de maatschappij zich ervan bewust is dat die onrechtvaardigheid er is. Het hierboven beschreven antropologisch gendermodel waarbij in de tweede fase vrouwen in beeld worden gebracht, moet mijns inziens bij de Marron nog in werking treden. Hierna kan nagegaan worden of de mensen in die samenleving een ongerechtvaardigd onderscheid ervaren. Pas als deze vraag bevestigend beantwoord is, kan gekomen worden tot het begrip dat gestreefd moet worden naar gelijkheid tussen de seksen. De manier waarop de Marron maatschappij tot deze gelijkheid zal komen, hoeft dan niet volgens de lijnen van de ontwikkeling van het westers gelijkheidsbegrip te zijn. Vanuit de Westerse visie bevindt zich de Marron-vrouw in een achtergestelde positie. Deze vrouwen zouden zich bewust moeten worden van hun positie voordat gewerkt kan worden aan de gelijkstelling ten opzichte van de mannen. Factoren zoals onder andere uitstel van het moment waarop men in het huwelijk treedt, verhoging van de scholingsgraad van vrouwen,⁴⁷² zouden ertoe kunnen leiden dat dit bewustwordingsproces bij de Marron vrouwen op gang komt.

Als de Marron maatschappij eenmaal tot het bewustzijn is gekomen dat er een onderscheid gemaakt is op grond van het geslacht en dat aan dit onderscheid misschien iets zou schorten dan moet er een toetsing plaatsvinden. Een mogelijkheid kan namelijk ook zijn dat het onderscheid op grond van het geslacht in bepaalde gevallen gerechtvaardigd is. Als rechtvaardigingsnorm voor het maken van onderscheid op grond van het geslacht moet het onderscheid:

- functioneel en rationeel zijn vanuit het doel van de regeling/handeling waarin onderscheid wordt gemaakt;
- evenwichtig zijn in de verhouding doel/middelen binnen de betrokken regeling;
- steunen op een doel dat voldoende gewicht heeft;
- gebed zijn in een regeling/handeling waarin iedere discriminatie vreemd is;
- noodzakelijk zijn, dat wil zeggen: het doel moet niet met meerdere middelen bereikt kunnen worden.⁴⁷³

De ongelijke behandeling op grond van hun geslacht van de Marron-man en -vrouw in hun huwelijksvermogens en -erfrecht is tegen de achtergrond van het Surinaams recht discriminatoir.

⁴⁷² Sloot 1986, p. 172.

⁴⁷³ Wiggers 1991, p. 14.

In de Marron maatschappij moet daarom het proces van bewustwording op gang komen voordat overgegaan kan worden tot het wegwerken van het ongerechtvaardigd onderscheid op grond van het geslacht.